

Agenda “Focus op vroegschoolse educatie”

Overwegingen

Het doel van deze Agenda is scholen te ondersteunen bij het vormgeven en ontwikkelen van vroegschoolse educatie binnen hun kwaliteitsbeleid. Vroegschoolse educatie leidt ertoe dat leerlingen in de groepen 1 en 2 van de basisschool worden gestimuleerd in hun ontwikkeling door deel te nemen aan educatieve programma's die vooral zijn gericht op de stimulering van de taalontwikkeling van kinderen.

Scholen hebben op grond van artikel 8 lid 3 van de Wet op het primair onderwijs reeds de taak om het onderwijs zodanig in te richten dat daarbij op structurele en herkenbare wijze aandacht wordt besteed aan het bestrijden van achterstanden, in het bijzonder in de beheersing van de Nederlandse taal.

Vroegschoolse educatie wordt met voorrang gegeven aan leerlingen met een 'gewicht' op basis van de gewichtenregeling. Bij deze leerlingen wordt, op grond van de opleidingsachtergrond van hun ouders, een taalachterstand in het Nederlands vermoed. Deze kinderen groeien vaak op in een omgeving met een beperkt taalaanbod. Als deze achterstand niet vroegtijdig wordt gesignaleerd en gecompenseerd, lopen deze leerlingen die achterstand over het algemeen niet of nauwelijks meer in.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de voorschoolse educatie. Scholen zijn verantwoordelijk voor de vroegschoolse educatie.

Zij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een doorlopende leerlijn, waarbij de gemeente een regierol heeft.

De Kwaliteitsagenda Primair Onderwijs “Scholen voor morgen” benoemt als één van de doelstellingen van het onderwijsbeleid dat er in 2011 een dekkend aanbod is van voor- en vroegschoolse educatie en dat de taalachterstand van achterstandsléerlingen mede door VVE aan het einde van de basisschool met 40 procent is gereduceerd ten opzichte van het meetjaar 2002.

In het Convenant Actieplan LeerKracht van Nederland worden afspraken gemaakt over de aanpak van het lerarentekort. Onderhavige Agenda ondersteunt deze aanpak.

Vanuit zowel de PO-raad, besturenorganisaties, onderwijsvakorganisaties, gemeenten en het Rijk wordt de noodzaak erkend dat vroegschoolse educatie een prominente plaats behoort te hebben op de kwaliteitsagenda van de scholen. Van vroegschoolse educatie is immers aangetoond – zeker in combinatie met voorschoolse educatie – dat het een positief effect heeft op de resultaten van leerlingen. En, hoe beter de uitvoeringscondities, hoe meer effect dit heeft op de resultaten van leerlingen.

Uit de tussenrapportage van de VVE-monitor blijkt dat de stand van zaken in mei 2008 is dat 63% van de doelgroep wordt bereikt. De uitvoeringscondities zijn echter nog niet altijd optimaal. Hierbij is ook verdere professionalisering van de leerkrachten van groot belang. De Onderwijsraad constateert dit ook in zijn advies “Een rijk programma voor ieder kind” (juli 2008).

Uit een enquête die Oberon in het kader van de Lokale Educatieve Agenda heeft uitgevoerd blijkt dat gemeenten en schoolbesturen wel de noodzaak zien van vroegschoolse educatie en tegelijkertijd ook nog voldoende mogelijkheden zien voor verbetering van het beleid.

In de G4 is de pilot geëvalueerd waarin de Inspectie van het Onderwijs toezicht heeft gehouden op zowel de voorschoolse als de vroegschoolse educatie. De pilot is succesvol gebleken, aangezien alle processen op orde waren. Een belangrijk aandachtspunt uit die evaluatie is wel dat de doorlopende leerlijn van voorschoolse naar vroegschoolse educatie nog ondersteuning behoeft en dat de meting en registratie van de opbrengsten nog niet goed van de grond is gekomen. Dit is echter essentieel voor het kwaliteitsbeleid van de school: de effecten van VVE mogen niet weglekken. Bovendien moet voor leerkrachten helder zijn op welke onderdelen een leerling tussentijds extra aandacht nodig heeft om de opbrengsten op het gewenste niveau te krijgen.

Er moet dus nog een behoorlijke gezamenlijke inspanning geleverd worden om die kwaliteitsslag te maken. Deze Agenda wil daar verder in ondersteunen.

De PO-raad, besturenorganisaties, onderwijsvakorganisaties en het Rijk erkennen het belang dat vroegschoolse educatie is ingebed in het algemene kwaliteitsbeleid van scholen: de effecten van de inspanningen rond vroegschoolse educatie mogen in de groepen 3 tot en met 8 niet uitdoven. Hiervoor is nodig dat het management van de school vroegschoolse educatie tot structureel beleid heeft verheven, dit is ingebed in het taalbeleid van de school en dat de schoolcontext ondersteunend is voor de uitwerking hiervan (zie IVA-onderzoek “VVE onder de loep”). Bij de inbedding in het taalbeleid van de school kan bijvoorbeeld aansluiting gezocht worden bij de werkwijze van de taalpilots Onderwijsachterstandenbeleid en de ervaringen die daarmee zijn opgedaan.

Daarnaast moet de vroegschoolse educatie ingebed zijn in het gemeentelijk beleid: de effectiviteit wordt immers verhoogd als scholen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven gezamenlijk een doorlopende leerlijn hebben georganiseerd. Gemeenten hebben door middel van de afspraken tussen Rijk en VNG hun verantwoordelijkheid op zich genomen om zich in te spannen om in 2011 tot een dekkend aanbod van voorschoolse educatie in hun gemeenten te komen. De scholen willen zich ervoor inzetten om opbrengsten hiervan voor de betrokken leerlingen te behouden en verder uit te bouwen. Dat maken zij kenbaar met deze Agenda.

AFSPRAKEN

1. Basisscholen zorgen voor de realisatie van de volgende maatregelen

– Eindbeeld vroegschoolse educatie in 2011

Alle besturen van basisscholen die in aanmerking komen voor gewichtengeld bieden uiterlijk in 2011 de leerlingen in de groepen 1 en 2 vroegschoolse educatie aan. In die groepen volgen in ieder geval alle gewichtenleerlingen vier dagdelen per week een VVE-programma dat wordt verzorgd door leerkrachten die geschoold zijn in VVE. De directeuren van basisscholen zorgen voor het gebruik van VVE-programma's waarvan de effectiviteit op de Nederlandse taalontwikkeling is bewezen. De directeuren van basisscholen zorgen voorts voor de uitvoering van de VVE-programma's met een dubbele bezetting of een gunstige leerkracht-leerling-ratio. Wanneer met een dubbele bezetting gewerkt wordt, dan gaat het om minimaal een leerkracht op hbo-niveau en een assistent op mbo-3-niveau die beiden (na)scholing hebben gevolgd voor het werken met een VVE-programma.

De besturen van de onder hun bevoegd gezag staande basisscholen die in de groepen 1 en 2 leerlingen hebben met een leerlinggewicht die niet in aanmerking komen voor gewichtengeld, besteden op structurele en herkenbare wijze aandacht aan het bestrijden van achterstanden in de Nederlandse taal die deze leerlingen hebben opgelopen. Zij beschrijven dit in het schoolplan en de schoolgids.

– Registratie van opbrengsten

De besturen van basisscholen nemen in hun leerlingvolgsystemen ten minste de volgende gegevens op:

a. bij de instroom in groep 1 indien een leerling VVE heeft gevolgd:

- het aantal maanden VVE dat een leerling heeft gevolgd,
- het VVE-programma dat een leerling heeft gevolgd,
- de uitkomsten van de toetsen die de leerling heeft afgelegd met het oog op de voortgang in zijn ontwikkeling,
- de sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling.

b. in de groepen 1 en 2:

- het VVE-programma dat een leerling heeft gevolgd,
- de uitkomsten van de toetsen die de leerling heeft afgelegd met het oog op de voortgang in zijn ontwikkeling,
- de sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling.

c. in groep 4:

- de resultaten van de tussentoetsen van een leerling.

Dit leerlingvolgsysteem is gekoppeld aan het kwaliteitszorgsysteem binnen de school. De leerkrachten gebruiken deze gegevens mede om de leerling tijdig extra ondersteuning te bieden om de leerling op het gewenste niveau te brengen. Het schoolbestuur gebruikt deze informatie om het taalbeleid binnen de school waar nodig bij te sturen. Voorts is het belangrijk dat de effecten van VVE niet voortijdig uitdoven.

2. Basisscholen en gemeenten zorgen gezamenlijk voor het volgende resultaat

Naast de afspraken over de onderwerpen, genoemd in artikel 167a van de Wet op het primair onderwijs, maken besturen van basisscholen en gemeenten met overige betrokkenen (binnen de Lokale Educatieve Agenda) prestatiegerichte afspraken over:

- a. de maatregelen om het bereik van doelgroepkinderen te verhogen,
- b. een voldoende dekkend aanbod van VVE-programma's met het oog op het voorkomen van segregatie,
- c. de maatregelen ter bevordering van een doorlopende leerlijn, waaronder de afstemming van de registratiesystemen van de opbrengsten van VVE en de overdracht van gegevens van peuterspeelzalen en kinderopvang naar basisscholen.

Betrokken partijen geven elkaar de informatie die nodig is om deze afspraken te maken.

3. De PO-raad, besturenorganisaties en onderwijsvakorganisaties nemen de onderstaande verantwoordelijkheden op zich

– Versterking professionaliteit

De kwaliteit van pedagogisch medewerkers en leerkrachten heeft grote invloed op de mate van succes van VVE. Met het oog hierop en met het oog op een doorlopende leerlijn:

- a. voeren zij overleg met de MBO-raad en de HBO-raad om te komen tot een structurele stevige module voor- en vroegschoolse educatie in de opleiding SPW-3 en Pabo,
- b. is hun inzet bij cao-onderhandelingen dat pedagogisch medewerkers en leerkrachten in VVE-combinaties structureel meer mogelijkheden hebben om personeel en ervaringen uit te wisselen.
- c. dragen zij zorg voor de instroom van voldoende gekwalificeerd personeel.

– Informatievoorziening

De PO-raad, besturenorganisaties en onderwijsvakorganisaties informeren basisscholen ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid over:

- a. het belang van vroegschoolse educatie,
- b. het belang van kwalitatieve randvoorwaarden voor vroegschoolse educatie,
- c. het belang van een doorlopende leerlijn van voor- naar vroegschoolse educatie en naar groep 3 en verder ter voorkoming van de uitdoving van effecten,
- d. de wijze waarop het gewichtengeld ingezet kan worden voor vroegschoolse educatie,
- e. goede voorbeelden van scholen met vroegschoolse educatie die is ingebed in het algemene kwaliteitsbeleid van scholen,
- f. goede voorbeelden van gemeenten waarin de doorlopende leerlijn, inclusief overdracht van gegevens, van voor- naar vroegschoolse educatie is geregeld.

4. OCW neemt de onderstaande verantwoordelijkheden op zich

- Versterking kwaliteit

- a. OCW biedt tot 2010 personeel in kinderopvang en peuterspeelzaalwerk en leerkrachten van basisscholen professionaliseringsmogelijkheden aan via het scholingstraject Vversterk, waarvan de coördinatie bij Sardes ligt.
- b. OCW stelt € 433.000 beschikbaar om Vversterk verder uit te bouwen in opleidingen SPW-3 en Pabo's.
- c. De Inspectie van het onderwijs zal in 2009 een thema-onderzoek uitvoeren naar vroegschoolse educatie.

- Financiële middelen

- a. Vanuit de FES-middelen 'Leren door Experimenteren' is € 25 miljoen beschikbaar voor het actieprogramma 'Onderwijs Bewijs'. Scholen en wetenschappers kunnen o.a. voorstellen doen voor het thema 'Efficiency in het onderwijs'. Onder dat thema kunnen zij o.a. voorstellen doen voor experimenten die bijdragen aan een doorlopende leerlijn. Het doel hiervan is meer wetenschappelijk onderbouwde gegevens te verwerven over de effecten van een goede doorlopende leerlijn.
- b. OCW spant zich in de gewichtenregeling zodanig te laten wijzigen dat impulsgebieden worden geïntroduceerd: dit draagt bij aan een meer evenwichtige verdeling over schoolbesturen van het geld dat beschikbaar is voor het voorkomen en tegengaan van onderwijsachterstanden.
- c. OCW stelt zowel in 2008 € 10 miljoen en in 2009 € 10 miljoen als subsidie ter beschikking aan scholen die in aanmerking komen voor gewichtengeld om een impuls te geven aan de vroegschoolse educatie. Deze subsidie is bedoeld als opstap naar de jaren 2010 en 2011 waarin er een verhoging is van het budget van de gewichtenregeling van 40 respectievelijk 70 miljoen ten opzichte van 2008.

- Informatievoorziening

- OCW zal bij de onderbouwing van de jaarlijkse financiële beschikking aan schoolbesturen op schoolniveau inzichtelijk maken welke component aan de lump sum is toegevoegd vanwege vroegschoolse educatie.
- OCW biedt inhoudelijke ondersteuning via het ondersteuningstraject van de Lokale Educatieve Agenda, waarvan de coördinatie bij Oberon ligt.

5. Ondertekening

Alkmaar, 24 september 2008

**De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap**

S. A. M. Dijkma

PO-raad

R. C. van Harten

**Namens de besturenraad, Bond KBO,
LVGS, VBS en Vos/Abb**

Th. Joosten (Bond KBO)

**Vereniging van Nederlandse Gemeenten -
VNG**

C. M. M. Noom

Algemene Onderwijsbond - Aob

E. M. Verheggen

**Christelijke Centrale van Overheids- en
Onderwijspersoneel – CNV Onderwijs**

M. R. J. Rog

Algemene Vereniging Schoolleiders - AVS

A. J. Duif
